

Ennek a távoli végcélnak, egy jobb és szebb jövőnek szolgálataiban áll Jodlnak nagy elmeéllal és elragadóan megírt, itt csak nagyjában vázolt tanulmánya. kf.

Udránszky László dr., Az orvosok általános természettudományi műveltsége. A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XXXVI. vándorgyűlésén 1912. Veszprémben elmondott Chyzer Kornél-előadás. Különlenyomat a «Gyógyászat» 1912. évfolyamából.

A szerző a budapesti egyetemen az élettan tanára. Előadásában az orvosképzés szempontjából azokat a mulasztásokat, hibákat fejtegeti, melyeket a természettudományi műveltség biztosításában az egyetemre előkészítő tanintézet elkövet. Így nézve ezt az előadást, a magunk munkája bírálatának látjuk, s ezért érdemes a magyar pedagógusok figyelmére. Tagadhatatlan, hogy korunk műveltségét a rég multakétól első sorban a természettudományok hatalmas fellendülése, ezeknek a szellemi és anyagi élet minden ágazatára kifejtett hatása különbözteti meg. Nevelési intézményeink még sem adnak kellő helyet a természettudományoknak.

Az előadó a természettudományok nevelési értékét abban látja, hogy azok az embert környezetének megfigyelésére hajlamosítják, a tervszerű, rendszeres és szabatos munkához szoktatják, önálló gondolkozásra serkentik és az előítéletek és spekulációk béklyóiból kiszabadítják. Ennek eredménye a hatalmas tudásvágy, független ítélőképesség, elfogulatlanság. Még azokra nézve sem marad el a természettudományi gondolkodás nevelő hatása, kik szakműveltségre nem törekednek, mert ezek világfelfogását is megváltoztatja, az emberiség jövőjébe vetett hitet fokozza.

Hogy még mindig mostoha helyzetben vannak a természettudományok az iskolákban, annak legfőbb okát abban találja a szerző, hogy az iskolát a természettudományok fellendülése előtt már lefoglalták más tárgyak s az általános műveltség lényegéről szinte dogmaszerű nézet rögzült meg s ment át addig a köztudatba. Pedig a környezete felől tájékozatlan embernek nincs kellő öntudata, a közpályán szereplők a természeti ismeretek híján az életet nem tudják kellően megfigyelni és méltányolni.

A természettudományi tárgyaknak lassú térfoglalásával magyarázza, hogy a középiskolákban azok tanítása nem folyik egységes terv

lefordították, magyarra is (Olesó Könyvtár). Az első francia fordítás «*Hygiène de l'Ame*» dr. Schlesinger—Rahiertől való (Paris, 1860). Angol nyelven többször adták ki; legutóbb Gustav Pollak «*The Hygiene of the Soul*» címmel adott ki egy kötetre valót (New-York, 1910, 209 lap.)

szerint. Például a kísérletes tanításnak, bár fontosságát már minden szakember elismeri, igen sok akadály van; így van ez több más tervvel, javaslattal, mely életbe soha nem lép. A főiskolákban sem foglalhatták el a természettudományok azt a helyet, mely őket mint az orvostudományok alapját, megilleti. Tehát sok mulasztás történik ezen a téren.

Ezeknek jó része a *középiskolára* esik. Saját tapasztalataira is hivatkozva megállapítja, hogy a középiskola nemcsak tárgyi, főként kémiai, fizikai és biológiai előismeretekkel nem látja el kellően a tanuló ifjúságot, hanem az önálló gondolkodást és szemlélődést is hiányosan fejleszti ki benne. A megfigyelés gyakorlatlansága főleg a biológiai (állattani és növényteni) oktatás hiányaiból származik. A tanterv kereteiben a tárgyból kevés fér el, ami elfér, annak tanítása is csak itt-ott folyik helyesen és célszerűen. Pedig a biológia helyes oktatásának a természet szervezetében megnyilvánuló egység megvilágítása által a természettudományok tanítását szerves egésszé kellene egybefoglalnia.

Az orvosképzés szempontjából kevesli a szerző a matematika, filozófia, rajz és élő nyelvek középiskolai tanításának eredményeit is.

Az ifjúságnak nem tehetsége és képessége apadt meg, hanem megfogyott benne a megfigyelésben érzett öröm, a jó megfigyeléshez szükséges éleslátás, türelem is kitért. Hiányok vannak a leírni tudás, a kombináló képesség tekintetében. A hiányok oka a középiskolák tanterve, a tananyag elosztása és enciklopedikus kezelése. Részletekbe itt nem bocsátkozik az előadó, de első sorban abban keresi a baj okát, hogy a továbbiakra is értékes természettudományi tárgyak és tételek elemzése a középiskola legfelsőbb osztályaiból szinte ki van rekesztve, a nyújtott töredékes anyag nincs szerves összefüggésben és olyan időben kerül tárgyalásra, mikor az ifjúság a megértésére még nem eléggé érett; másodsorban pedig a tanítás nem a laboratóriumokban, nem gyakorlati módon történik.

A tanterv módosítását úgy kívánja, hogy nem okvetlenül több, hanem jobb tudást biztosítson. Az új (bifurkált, trifurkált) iskola-típusoknak nem barátja, mert a természettudományok nagy jelentőségét mindenkire nézve éppen úgy ismerjük el, ha a képesítés egységességének bolygatása nélkül törekszünk a természettudományokban elérhető eredményeket emelni. A hazai irodalomban legutóbb felhangzott ilyen irányú kívánságok közül Grosz Emil, Balázs István, Szilády Zoltán munkáira utal a szerző a külföldiek mellett.

Hiányokat mutat ki az orvosok főiskolai képzésében is; ezek tárgyalása a főiskolai didaktika szempontjából értékes. Az egyetemi oktatásban a tulságos részletezést, az összefoglaló tudás hiányát jelöli

meg első bajnak. Sürgeti a tanítás egyszerűsítését, a biológiai, kémiai fizikai, matematikai, filozófiai képzés kiegészítését. A bajok megszüntetésére kínálkozó megoldások közül egyfelől első és elengedhetetlen szerinte, hogy a term. tudományi tárgyak anyagát célszerűen megválasztva, csoportosítva a középiskola minden osztályában végig vezessük. Másfelől, a főiskolát tekintve, fontos, hogy az orvosok gyakorlati évét az egyetemi képzésbe beolvasztva 12 félév keretében igyekezzünk az orvosi képzést a természettudományokban jobban megalapozni.

Felveti azt az eszmét is, amely a Felső Oktatásügyi Egyesület 1911. és 1912. évi közleményeiben is vita tárgya, hogy a középiskola utolsó évfolyamát megszüntetve, helyébe főiskolákra előkészítő és selejtező tanfolyamokat lehetne életbe léptetni, de ezeket a biztató francia példa ellenére célszerűségi okokból nem ajánlja.

Udránszky itt olyan szempontokat állít előtérbe, melyek a természettudományi oktatás újjászervezésében, valamint az egész középiskola megújításában feltétlenül figyelembe veendőek. Kivánatos, hogy minél többen és minél több szempontból igazoljuk a cselekvés órájáig követelésünket: méltó helyet a természettudományoknak!

Azoknak, kik általános műveltség nyújtására hivatott középiskoláinkban e hely kivívására törekednek, ez a [tanulmány értékes útmutatásokkal szolgálhat.

Szabó Imre.

Új magyar könyvek. Nevelési irodalmunk újabb termékei és nevelési vonatkozású munkák. Az itt csak megemlítetteteket bővebben szándékozunk ismertetni.

Balázs István dr., A magyar középiskolai oktatás reformja, különös tekintettel a természettudományi és nemzeti tantárgyakra. Budapest, 1913, Benkő Gy. n 8° 32 l. Ára 2 kor.

A szerző nézete szerint a jövő középiskolája egységes, 8 osztályú, az V-től kezdve két felé, humánus és reális ágra oszló iskola legyen, «mert enélkül, négy egységes felső osztályba a tudományok alapismereteit beszorítani nem lehet.» Mindkét ágon a magyar ny. és irod. tört. legyen a gerinc, de ennek a költők, 'dráma- és regényírók művein kívül ugyanolyan gonddal a magyar természettudósok műveire és kutatásaira is ki kell terjeszkednie. Az egész tanterv a természettud. tárgyak mellett a nemzeti tantárgyakra (magyar ny. és irodalomtört., magyar történelemre és földrajzra) fordítson igen nagy gondot. Részletesen szól a szerző a természettudományi tárgyak helyzetéről, elosztásáról, egymáshoz való viszonyáról; rövidebben a többiről (a latint a IV.-ben kezdené s földolgnak a római nép szellemi, társadalmi és politikai életét tartaná). A világirodalomtörténetből a